

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนารูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

THE DEVELOPMENT OF INTEGRATED COLLABORATION MODEL TO REDUCE INEQUALITY OF QUALITY AND STANDARDS OF EDUCATION IN THE EDUCATIONAL SERVICE AREAS UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION

Received: September 5, 2018

Revised: October 5, 2018

Accepted: October 19, 2018

รัตน์ บัวสนธิ^{1*}

Rattana Buosont^{1*}

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

¹Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: rattanabb1@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบ 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินภาพสรุปผลการใช้รูปแบบ การดำเนินการวิจัยและพัฒนาใช้แนวคิดของวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นหลัก

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ขั้นตอนการทำงาน และ 4) ตัวชี้วัดความสำเร็จ/ การวัดและประเมินผลการใช้รูปแบบ ผลการใช้รูปแบบ พบว่า เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเป้าหมายมีการดำเนินงานตามรูปแบบเกือบ

ครบทุกขั้นตอน ยกเว้นในขั้นตอนสุดท้าย คือ การสรุปรายงานและเผยแพร่ที่กระทำในลักษณะเป็นรายงานวิจัย รูปเล่มสมบูรณ์ อีกทั้งยังพบปัญหาข้อจำกัดที่ทำให้การดำเนินงานตามรูปแบบไม่สามารถดำเนินการได้ดี เป็นเพราะผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานการศึกษาในระดับภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการที่ทำให้ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานในระบบเขตพื้นที่การศึกษามีการเปลี่ยนโยกย้ายตัวบุคคลผู้รับผิดชอบ จึงทำให้การดำเนินงานชะงักและชะลอไป อนึ่งปัจจัยที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุน และส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งที่เป็นผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษาเป้าหมาย ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของครู ความร่วมมือของชุมชนและผู้ปกครอง และความช่วยเหลือจากโรงเรียนเครือข่าย

คำสำคัญ: รูปแบบบูรณาการความร่วมมือ ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

Abstract

The main purpose of this research was to development the integrated model to reduce inequality of quality and standards of education in the educational service areas under the Office of Basic Education Commission. The specific purposes were 1) to study basic data for model development, 2) to construct and to measure the quality of the model, 3) to implement the model and, 4) evaluate after using the model.

The result revealed that; the integrated collaboration model to reduce inequality of quality and standards of education compose to 4 components as 1) principles and concepts of the model, 2) objectives of the model, 3) steps and activities to practice, and 4) success indicator and evaluation of the model. After implementation the model we found that the educational and service areas and the target schools were doing the activities almost all steps except the last they did not write the report and distribute as a complete research report. Besides, step we found the problem and limitation which effect to capable not implementation the model well. Because of both the effect of changing the structure of educational management in the region level of Ministry of Education and changing of the person who conducted or responsibility to the model. However, we found some factors which supported to the success of the model, such as the leadership of the educational administrator both of the director of educational service area and the school directors, the responsibility of the staff teachers, the community collaboration, and the school network supporting.

Keywords: The Integrated Collaboration Model, Inequality of Quality and Standards of Education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณภาพการจัดการศึกษา เป็นสิ่งหนึ่งที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษารวมทั้งประชาชน ผู้รับบริการทั่วไปมักตั้งคำถามในเชิงวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ (Cheng & Tam, 1997) แม้กระทั่งเมื่อประเทศชาติ มีปัญหาใดๆ ก็ตาม ท้ายที่สุดแล้วก็จะวกกลับมาสู่การกล่าวว่าเป็นเพราะคุณภาพการจัดการศึกษาไม่ดี ไม่สามารถ ผลิดอกให้คนให้พัฒนาประเทศได้ ประเด็นดังกล่าวนี้ ปรากฏเป็นคำถามในสังคมอยู่เสมอ

คำว่าคุณภาพการศึกษานั้น เป็นคำที่มีความหมายกว้างขึ้นอยู่กับผู้พูดและสถานการณ์หรือบริบทใน ขณะนั้นจะมุ่งหมายถึง เช่น คุณภาพการศึกษา อาจหมายถึง นักเรียนอ่านหนังสือไม่ออก คิดเลขไม่เป็น นักเรียนคิด วิเคราะห์ไม่ได้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไม่มีงานทำหรือตกงานเป็นจำนวนมาก สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย คำว่าคุณภาพ การจัดการศึกษาที่ยอมรับได้ตรงกัน คือ คุณลักษณะนักเรียนที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแต่ละระดับ (Srisatidnarukul, 2000) ซึ่งก็มักจะพิจารณาจากผลการเรียนหรือคะแนนที่นักเรียนแต่ละคนได้จากการทดสอบ โดยแบบทดสอบประเภทต่างๆ ของหน่วยงานนั้นๆ แต่ถ้าหากพิจารณาในระดับของโรงเรียนหรือสถานศึกษาแล้ว คุณภาพการจัดการศึกษาก็คือผลที่ได้จากการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งประเมินตามตัวชี้วัดต่างๆ ที่กำหนดขึ้น โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา (สมศ.) นั่นเอง

ผลจากการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาภายนอกในรอบที่สอง และรอบที่สามของ สมศ. ทำให้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ข้อมูลว่าจากเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 225 เขตนั้น มีอยู่ จำนวน 44 เขตพื้นที่การศึกษา ที่มีผลการจัดการศึกษาไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน (Institute of Educational Testing Service, 2013) ซึ่งโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์นั้นมีทั้งที่ไม่ผ่านการประเมินในรอบที่สอง และรอบที่สาม จึงทำให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตระหนักถึงเห็นปัญหาและความสำคัญที่จะต้องดำเนินการ แก้ไขดังกล่าว ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้เริ่มดำเนินโครงการบูรณาการความร่วมมือ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่สถานศึกษาที่มีสถานศึกษา ไม่มีพัฒนาการด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากการประเมินของ สมศ. ในรอบที่สอง และรอบที่สาม ในปี พ.ศ. 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแทรกแซงสนับสนุนให้เขตพื้นที่การศึกษายกระดับคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษากลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเรียกว่าเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยอาศัยหลักการบูรณาการ ความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและหรือสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อพัฒนารูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความ เหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งจะทำได้รูปแบบการดำเนินงาน การบริหารจัดการศึกษา เพื่อทำให้คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานรับผิดชอบนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพพร้อมรับการประเมินตรวจสอบจากสังคมและ ผู้สนใจต่อไป

คำถามการวิจัย

1. แนวคิดพื้นฐานและความสำเร็จของบทเรียนการดำเนินการบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีลักษณะอย่างไร มีปัจจัยเงื่อนไขใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จ
2. รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีองค์ประกอบและสาระสำคัญอย่างไรบ้าง และรูปแบบมีความเหมาะสม เป็นไปได้เพียงใด
3. ผลการนำรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ไปใช้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบได้หรือไม่ อย่างไร
4. ผลการสรุปผลการประเมินผลการใช้รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีปัญหาอุปสรรค และประเด็นสาระสำหรับการแก้ไข ปรับปรุงอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อพัฒนารูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
4. เพื่อประเมินภาพสรุปผลการใช้รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยใช้แนวคิดของวิธีการวิจัยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นหลักในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับรูปแบบบูรณาการความร่วมมือ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแหล่งข้อมูลผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา สิ่งพิมพ์ และสืบค้นสารสนเทศที่ปรากฏในสื่อทางสังคม (Social Media) ออนไลน์ และผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าตามประเด็นต่างๆ มาวิเคราะห์ และจัดหมวดหมู่สังเคราะห์

ส่วนที่ 2 การถอดบทเรียนความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานความเหลื่อมล้ำคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด สพฐ. โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยแหล่งข้อมูล ได้แก่ 1) นักวิจัยที่ปรึกษาประจำภูมิภาค 2) นักวิจัยพี่เลี้ยง 3) นักวิจัยและนักปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และ 4) บุคลากรฝ่ายนโยบายและปฏิบัติจาก สพฐ. จำนวนทั้งสิ้น 60 คน ทำการระดมสมองอภิปรายซักถามการถอดบทเรียนการดำเนินงานยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มตามภูมิภาค เครื่องมือวิจัยที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ประกอบด้วย ประเด็นหลักที่ร่วมกันถอดบทเรียน ดังนี้ 1) ความเป็นมาของการดำเนินงานลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพด้านการจัดการศึกษา 2) ขั้นตอนและวิธีการการดำเนินงาน 3) ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และ 4) ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จ (ล้มเหลว) ของการดำเนินงาน ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานงานนัดหมายวันเวลาและสถานที่จัดประชุมระดมสมองของกลุ่มบุคคลข้างต้น โดยจัดประชุมวันที่ 13-17 กรกฎาคม 2560 ที่โรงแรมอโรรา รีสอร์ท จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผลการถอดบทเรียนแต่ละกลุ่มแล้วนำมาสรุป เรียบเรียง และสังเคราะห์เป็นภาพรวมของบทเรียนการดำเนินงานทั้งประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 การยกร่างรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยแหล่งข้อมูล ได้แก่ ทีมนักวิจัยที่ปรึกษาประจำภูมิภาค เครื่องมือวิจัยที่ใช้ ได้แก่ เอกสารร่างรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัย และนำข้อมูลจากการถอดบทเรียน มาสรุปยกร่างรูปแบบ

ส่วนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพและการสร้างคู่มือการใช้รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยแหล่งข้อมูล ได้แก่ 1) นักวิจัยที่ปรึกษาประจำภูมิภาค 2) นักวิจัยพี่เลี้ยง 3) นักวิจัยและนักปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และ 4) บุคลากรฝ่ายนโยบายและปฏิบัติจาก สพฐ. จำนวนทั้งสิ้น 90 คน โดยแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มตามภูมิภาค ได้ร่วมวิพากษ์ตรวจสอบร่างรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เครื่องมือวิจัยที่ใช้ ได้แก่ รายละเอียดที่มาของรูปแบบและองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบฯ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ประสานงานนัดหมายวันเวลาและสถานที่จัดในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ในวันที่ 6-11 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ที่โรงแรมลายทอง จังหวัดอุบลราชธานี โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยตามภูมิภาค

ทั้ง 6 กลุ่ม และให้แต่ละกลุ่มวิพากษ์ นำเสนอผลการวิพากษ์ตามลำดับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อปรับปรุง แก้ไขร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ

ส่วนที่ 3 การสร้างเครื่องมือ และวิธีการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัด โดยแหล่งข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ทีมวิจัยที่ปรึกษาประจำภูมิภาค นักวิจัยพี่เลี้ยง นักวิจัยและนักปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ร่วมพิจารณาประเภทเครื่องมือ และวิธีการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดแต่ละตัวที่ปรากฏในรูปแบบฯ กลุ่มที่ 2 ทีมนักวิจัยที่ปรึกษาประจำภูมิภาค และนักวิจัยพี่เลี้ยง ร่วมกันจัดประชุมในการสร้างเครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 30 คน วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัยที่ใช้ ประกอบด้วยประเด็น ได้แก่ 1) กำหนดกรอบเนื้อหาสาระของเครื่องมือแต่ละประเภท 2) เขียนข้อคำถาม/ ประเด็นการเก็บข้อมูลตามกรอบเนื้อหาสาระที่กำหนด 3) พิจารณาปรับแก้สำนวนภาษาที่ใช้ในแต่ละข้อคำถาม/ประเด็น และ 4) จัดพิมพ์เครื่องมือแต่ละฉบับ โดยในการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยที่ใช้ ผู้วิจัยทดลองใช้ (Try out) เครื่องมือวิธีการเก็บข้อมูลที่สร้างขึ้นโดยนำไปทดลองใช้เก็บข้อมูลกับเขตพื้นที่การศึกษา 3 เขต ได้แก่ สำนักงานการประถมศึกษา พิชญ์โลก เขต 1 สำนักงานการประถมศึกษา พิจิตร เขต 2 และสำนักงานการประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 หลังจากการทดลองใช้ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ ตรวจสอบคุณภาพที่เกี่ยวข้องและปรับแก้ข้อบกพร่องในการใช้ที่พบจากการทดลองใช้เครื่องมือ และวิธีการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งจัดพิมพ์เครื่องมือและแบบฟอร์มวิธีการเก็บข้อมูล รวมทั้งคำอธิบายการใช้เครื่องมือ และแบบฟอร์มวิธีการเก็บข้อมูลแต่ละฉบับ เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

แหล่งข้อมูลการทดลองใช้รูปแบบ ได้แก่ โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 997 โรงเรียน จากจำนวนเขตพื้นที่การศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 44 เขต เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาฯ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลได้กำหนดให้ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา โดยนักวิจัยที่ปรึกษาประจำภูมิภาค และนักวิจัยพี่เลี้ยง ได้ประชุมจัดทำแผนงานและปฏิทินการดำเนินงานทดลองใช้รูปแบบฯ แยกตามภูมิภาค เพื่อทำการชักชวนชี้แจงแผนงานและปฏิทินการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบในแต่ละภูมิภาคในระดับเขตพื้นที่การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของกลุ่มบุคคลผู้รับผิดชอบแต่ละกลุ่ม อีกทั้งนักวิจัยที่ปรึกษาประจำภูมิภาค นักวิจัยพี่เลี้ยง นักวิจัยและนักปฏิบัติในพื้นที่ร่วมวางแผนการนำรูปแบบฯ ไปใช้โดยพิจารณาเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานตามรูปแบบวิธีการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดแต่ละตัว โดยพิจารณาปรับประยุกต์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยเริ่มทดลองใช้รูปแบบฯ ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2560 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 ในการวิเคราะห์ข้อมูลทำการเปรียบเทียบสรุปผลระหว่างข้อมูลพื้นฐานข้อมูลระหว่างใช้รูปแบบและข้อมูลหลังใช้รูปแบบ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับลักษณะข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินภาพสรุปผลการใช้รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

แหล่งข้อมูลในการประเมินภาพสรุปผลการใช้รูปแบบฯ ประกอบด้วย คณะทำงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาบางคนในบางเขตพื้นที่ ได้แก่ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับมอบหมาย ศึกษาานิเทศก์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารโรงเรียนเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกหลักฐานร่องรอยการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้รูปแบบฯ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดประชุมสะท้อนกลับและถอดบทเรียนการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและพัฒนาระหว่างทีมนักวิจัยที่ปรึกษา ทีมนักวิจัยพี่เลี้ยง นักวิจัยและนักปฏิบัติในพื้นที่และทีมงานจาก สพฐ. โดยจัดประชุม ณ โรงแรมโฆษะ จังหวัดขอนแก่น วันที่ 30- 31 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้นจำนวน ประมาณ 170 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสะท้อนกลับตามกรอบประเด็นที่กำหนดรวมทั้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละบุคคลในแต่ละทีมเขียนรายงานตนเองสะท้อนสิ่งที่ตนเองเรียนรู้ได้จากกระบวนการทำงานวิจัยและพัฒนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาฯ แสดงรายละเอียด ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับรูปแบบบูรณาการความร่วมมือ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียด ดังนี้

รูปแบบ ผลการสังเคราะห์คำว่า รูปแบบ ซึ่งจะตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Model” และในภาษาไทยบางทีก็ใช้ทับศัพท์ว่า โมเดล นั้น คือ สิ่งที่แสดงออกถึงคำอธิบายหรือรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่สามารถเขียนเป็นแผนภูมิแสดงถึงองค์ประกอบและขั้นตอนที่สัมพันธ์ชัดเจนต่อเนื่องกัน ในขณะเดียวกันคำว่า รูปแบบนี้ก็ยังสามารถหมายถึง แบบแปลนการดำเนินงานขององค์ประกอบแต่ละส่วน หรือพิมพ์เขียว (Blue-print) ของสิ่งก่อสร้าง สิ่งประดิษฐ์ เช่น รูปแบบของอาคาร เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วรูปแบบก็สามารถหมายถึง ฟังก์ชัน (function) ความสัมพันธ์เชิงคณิตศาสตร์ ระหว่างตัวแปรหรือสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ก็ได้ ด้วยเหตุนี้คำว่า รูปแบบ จึงมีความหมายขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ในบริบทหรือ กับใครอีกด้วย สำหรับงานวิจัยนี้ รูปแบบจะมีความหมายตามผลการสังเคราะห์ที่กล่าวมาตั้งแต่ต้น

บูรณาการความร่วมมือ เป็นการนำผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ในเรื่องนั้น เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน เรื่องดังกล่าวในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการบูรณาการความร่วมมือจึงต้องประกอบด้วยบุคคลหรือหน่วยงานตั้งแต่ 2 บุคคลหรือกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงาน เข้ามามีส่วนร่วมและในการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเอา การสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication) เป็นพื้นฐาน ในการสร้างความไว้วางใจกัน ในเป้าหมาย ขั้นตอน และทิศทางการทำงาน ทั้งนี้ขั้นตอนหลักๆ ได้แก่ 1) การระบุกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้น 2) การตอบสนองและแบ่งปันการมีส่วนร่วม 3) การสร้างพันธมิตรสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกัน 4) กำหนดวิสัยทัศน์ 5) สร้างแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือ 6) กำหนดข้อปฏิบัติในการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 7) การสร้างข้อตกลงร่วมกันในการตัดสินใจในประเด็นต่างๆ

ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา ความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เสมอภาค คือ ความไม่เท่าเทียมกันของบางสิ่งบางอย่าง ดังนั้น คำว่า “ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา” จึงหมายถึงความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษา การจัดการศึกษาที่ทำให้บุคคลหรือหน่วยงานทางการศึกษาได้รับปัจจัยกระบวนการ ผลผลิต รวมถึงโอกาสทางการศึกษาตามสิทธิที่พึงมีและศักยภาพของแต่ละบุคคลหรือหน่วยงานอย่างไม่เท่าเทียมกัน เกิดความไม่เป็นธรรมทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ก่อให้เกิดการพัฒนาได้อย่างไม่เต็มตามศักยภาพของบุคคลหรือหน่วยงานและส่งผลทำให้ผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดกับตัวผู้เรียนมีความแตกต่างกันแม้ว่าจะมีความสามารถเท่าเทียมกันก็ตาม

สำหรับในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ความเหลื่อมล้ำของคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความแตกต่างด้านคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาในวงรอบการประเมิน รอบสอง และรอบสาม โดยโรงเรียนที่มีความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการจัดการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน (สถานศึกษา) ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาในวงรอบการประเมินวงรอบสองและรอบสาม ต่ำกว่าหรือไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษาที่มีสถานศึกษาไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จาก สมศ. ทั้งรอบสองและรอบสาม จำนวน 10 แห่ง ขึ้นไป และ/ หรือมีจำนวนสถานศึกษาที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา รอบสาม จำนวน ตั้งแต่ 75 แห่ง ขึ้นไป

1.2 ผลการถอดบทเรียนความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานความเหลื่อมล้ำคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด สพฐ. โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นำ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

ความเป็นมาของการดำเนินงานลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการจัดการศึกษา สพฐ. พบว่า มีโรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาใน 44 เขตพื้นที่การศึกษาจาก 225 เขต โดยเป็นโรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาที่เป็นทั้งโรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองการประเมินที่สองและยังไม่ผ่านการรับรองในรอบการประเมินที่สาม (ไม่ผ่านการรับรองซ้ำ) และโรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพ เฉพาะผลการประเมินรอบที่สาม โดยที่ สพฐ. กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ในกรณีที่เขตพื้นที่การศึกษาใดมีโรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาจากผลการประเมินรอบที่สองและสามตั้งแต่ 10 ขึ้นไป หรือมีโรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองในรอบที่สามตั้งแต่ 75 แห่งขึ้นไป จะต้องมีการดำเนินงานเพื่อยกระดับและลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานั้นๆ ดังนั้น สพฐ. จึงได้จัดทำโครงการเพื่อช่วยเหลือเขตพื้นที่การศึกษาในการยกระดับและลดความเหลื่อมล้ำคุณภาพการจัดการศึกษาขึ้น โดยเป็นโครงการต่อเนื่องเริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ 2558 ถึงปีงบประมาณ 2560

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน พบว่า การดำเนินงานลดความเหลื่อมล้ำด้านมาตรฐานและคุณภาพการจัดการศึกษา สรุปได้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบดำเนินงาน

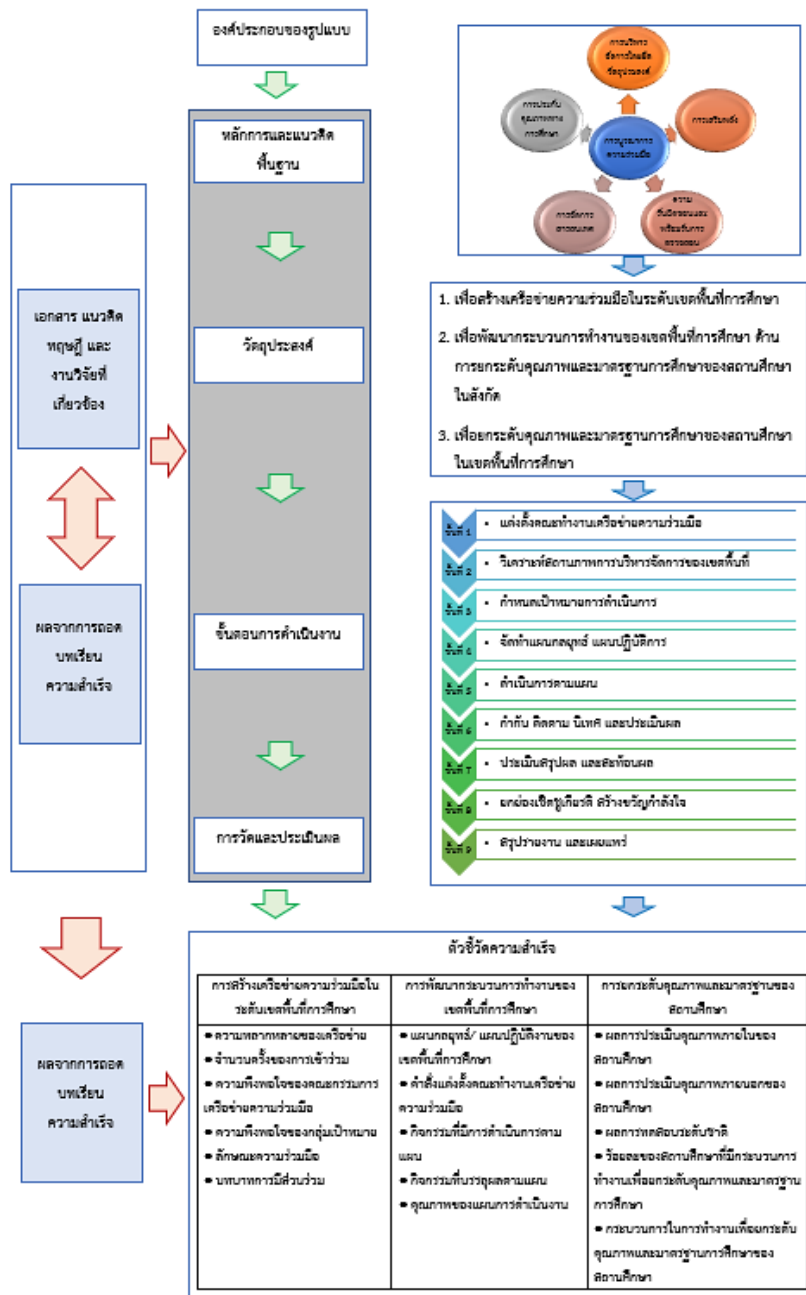
โดยเริ่มต้นจาก สพฐ. ได้กำหนดเป็นโครงการและจัดสรรงบประมาณไปยังเขตพื้นที่การศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 2 เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เสนอรายชื่อคณะกรรมการบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านมาตรฐานคุณภาพการศึกษามายัง สพฐ. เพื่อให้ สพฐ. แต่งตั้ง และขั้นตอนที่ 3 เป็นการดำเนินงานบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในระดับโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน ทั้งที่เป็นคณะทำงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับโรงเรียน โดยมีคณะทำงานจาก สพฐ. มาเป็นวิทยากรที่เลี้ยงร่วมกับผู้รับผิดชอบการดำเนินในระดับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เข้าร่วมประชุมรับฟังคำชี้แจงการดำเนินงาน

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน พบว่า จากการประชุมถอดบทเรียนร่วมกับคณะทำงานบูรณาการความร่วมมือทั้งในระดับ สพฐ. และเขตพื้นที่การศึกษากลุ่มเป้าหมายพบประเด็นสำคัญ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ 1) ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยพิจารณาจากคะแนนการทดสอบช่วงชั้นระดับชาติ (O-NET) เพิ่มขึ้น โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินได้รับรองผลการประเมินจาก สมศ. ผ่านการประเมินเพิ่มขึ้น

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาฯ แสดงรายละเอียด ดังนี้

2.1 ผลการยกร่างรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาฯ พบว่า รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วยหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับ 1) การประกันคุณภาพการศึกษา 2) การบริหารจัดการโดยยึดวัตถุประสงค์ 3) การเสริมพลัง 4) ความรับผิดชอบและพร้อมรับการตรวจสอบ 5) การจัดการสารสนเทศ โดยมีกระบวนการความร่วมมือ 6) เป็นหลักการแนวคิดแกนกลางของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับเขตพื้นที่การศึกษา 2) เพื่อพัฒนาระบบการทำงานของเขตพื้นที่ศึกษาด้านยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา 3) เพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา องค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการทำงาน ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน คือ 1) แต่งตั้งคณะทำงานเครือข่ายความร่วมมือระดับเขตพื้นที่การศึกษา 2) วิเคราะห์สถานภาพการบริหารจัดการการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและมาตรฐานการศึกษา 3) กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา 4) จัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการบูรณาการความร่วมมือระดับเขตพื้นที่การศึกษา 5) ดำเนินการตามแผน 6) กำกับติดตามประเมินผลและนิเทศ 7) ประเมินผลสรุป 8) ยกย่องเชิดชูเกียรติ สร้างขวัญกำลังใจ 9) สรุปรายงานและเผยแพร่ องค์ประกอบที่ 4 ตัวชี้วัดความสำเร็จ/ การวัดและประเมินผลการใช้รูปแบบ ประกอบด้วยตัวชี้วัดความสำเร็จ 3 ด้านหลัก คือ 1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับเขตพื้นที่การศึกษา 2) การพัฒนาระบบการทำงานของเขตพื้นที่การศึกษา 3) การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพและการสร้างคู่มือการใช้รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา พบว่า ผลการปรับแก้ทำให้ได้คู่มือการใช้รูปแบบสำหรับรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา แสดงดังภาพ 1

ภาพ 1 รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

2.3 ผลการสร้างเครื่องมือ และวิธีการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัด ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดของผลการสร้างเครื่องมือ และวิธีการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัด ตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีรายละเอียด ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

1) แบบตรวจสอบหลักฐานและบันทึกข้อมูล ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1.1) จำนวนของคณะบุคคลที่มีส่วนร่วมในเครือข่ายความร่วมมือระดับเขตฯ 1.2) ความหลากหลายของคณะบุคคล เช่น สถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานเอกชน ฯลฯ ที่มีส่วนร่วมในเครือข่ายความร่วมมือระดับเขตฯ 1.3) จำนวนครั้งในการเข้าร่วมประชุมของเครือข่าย 1.4) จำนวนครั้งในการปฏิบัติการของเครือข่าย

2) แบบสอบถามความพึงพอใจ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 2.1) ระดับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมเป็นคณะทำงานเครือข่าย 2.2) ระดับความพึงพอใจของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายต่อคณะทำงานเครือข่าย

3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 3.1) ที่มาและลักษณะกิจกรรมความร่วมมือของเครือข่าย 3.2) บทบาทของสมาชิกในเครือข่าย

4) แบบสอบถามปลายเปิด ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 4.1) ที่มาและลักษณะกิจกรรมความร่วมมือของเครือข่าย 4.2) บทบาทของสมาชิกในเครือข่าย

5) แบบตรวจสอบหลักฐาน เอกสาร/ข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย 1 ตัวชี้วัด ได้แก่ มีแผนกลยุทธ์/แผนปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาระบบการทำงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาด้านการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด

1) แบบตรวจสอบหลักฐานและบันทึกข้อมูล ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1.1) มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานเครือข่ายความร่วมมือ และกำหนดบทบาทหน้าที่ 1.2) ร้อยละของโครงการ/กิจกรรมที่มีการดำเนินการตามแผน 1.3) ร้อยละของโครงการ/กิจกรรมที่บรรลุผลตามแผน 1.4) คุณภาพของแผนการดำเนินงาน

2) แบบสอบถามปลายเปิด ประกอบด้วย 1 ตัวชี้วัด ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานด้านการยกระดับของเขตพื้นที่ฯ

3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1 ตัวชี้วัด ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานด้านการยกระดับของเขตพื้นที่ฯ

4) แบบแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 4.1) การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานด้านการยกระดับของเขตพื้นที่ฯ 4.2) ความศรัทธาและการยอมรับจากผู้ปกครอง และชุมชน

5) แบบตรวจสอบหลักฐาน เอกสาร/ ข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 4.1) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีผลการประเมินคุณภาพภายในทุกฯ มาตรฐาน ได้ระดับดีขึ้นไป 4.2) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีพัฒนาการผลการทดสอบระดับชาติ 4.3) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีกระบวนการทำงานเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา 4.4) อัตราการคงสภาพจำนวนนักเรียน

6) แบบสอบถาม ประกอบด้วย 1 ตัวชี้วัด ได้แก่ อัตราการคงสภาพจำนวนนักเรียน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา พบว่า เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเป้าหมายมีการดำเนินงานตามรูปแบบเกือบครบทุกขั้นตอน ยกเว้นในขั้นตอนสุดท้ายคือการสรุปรายงานและเผยแพร่ที่กระทำในลักษณะเป็นรายงานวิจัยรูปแบบสมบูรณ์ แต่ทางเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ในที่ประชุมหรือเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งก็เป็นเช่นเดียวกันกับทางสถานศึกษา โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นทำให้คณะทำงานเครือข่ายมีความเข้าใจชัดเจนในภาพรวมทั้งหมดของรูปแบบ ทั้งนี้คณะทำงานเห็นว่าในขั้นตอนการดำเนินงานของรูปแบบ กิจกรรมต่างๆ ในขั้นตอนทั้ง 9 นั้น มีหลายส่วนที่คณะทำงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้ดำเนินการอยู่บ้างแล้วจึงไม่ค่อยเห็นความแตกต่างระหว่างขั้นตอนกิจกรรมดำเนินงานที่ปรากฏในรูปแบบกับที่ดำเนินการในโครงการบูรณาการความร่วมมือที่ สพฐ. เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนให้เขตพื้นที่ดำเนินการ นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังพบว่า ปัญหาข้อจำกัดที่ทำให้การดำเนินงานตามรูปแบบไม่สามารถดำเนินการได้ดี เป็นเพราะผลกระทบจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงานการศึกษาในระดับภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการที่ทำให้ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานในระบบเขตพื้นที่การศึกษามีการเปลี่ยนโยกย้ายตัวบุคคลผู้รับผิดชอบ จึงทำให้การดำเนินงานชะงักและชะลอไป ไม่ได้ดำเนินการต่ออย่างจริงจัง

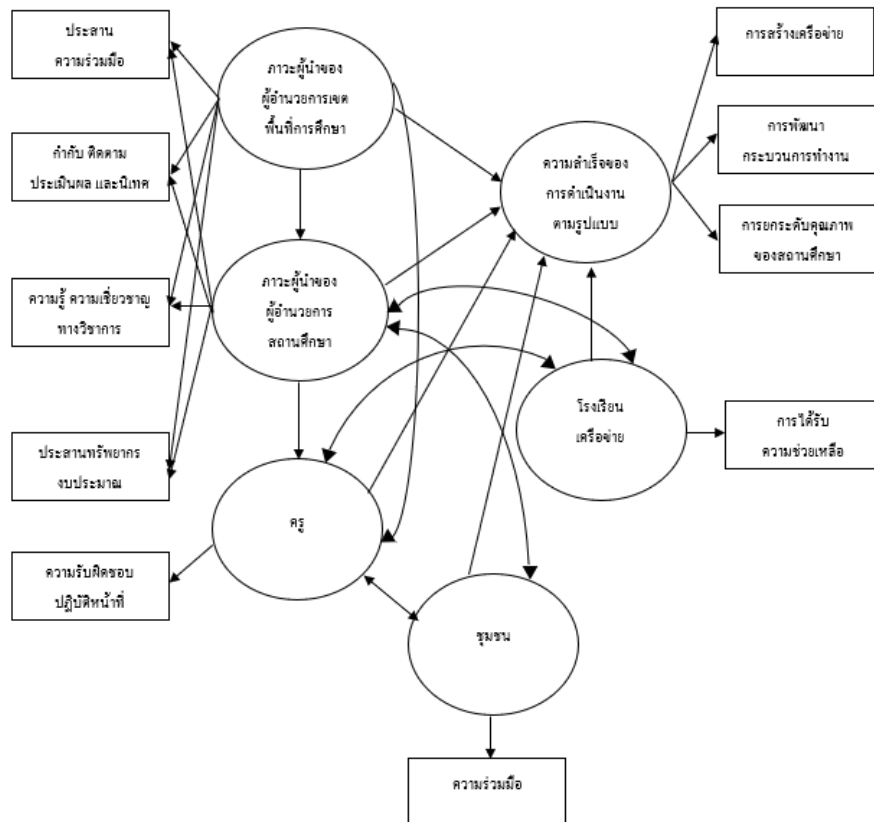
4. ผลการประเมินภาพสรุปผลการใช้รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความคิดเห็นต่อผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการใช้รูปแบบ พบว่า คณะทำงานคิดว่าการรูปแบบและโครงการบูรณาการความร่วมมือมีหลายส่วนที่คล้ายกัน ทำความเข้าใจได้ไม่ยาก โดยเฉพาะขั้นตอนดำเนินงานของรูปแบบทั้ง 9 ขั้นตอนนั้น เป็นงานที่คณะทำงานเคยดำเนินการในบางขั้นตอนอยู่แล้ว เพียงแต่รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบที่นักวิจัยพัฒนาขึ้นนี้ทำให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนขึ้น ในส่วนตัวบ่งชี้ความสำเร็จของรูปแบบนั้น บางตัวบ่งชี้จะสรุปว่าเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบโดยตรงไม่ได้ เช่น ผลการสอบ O-NET ที่ดีขึ้นหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติอาจมีหลายสาเหตุประกอบกัน

ปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้รูปแบบ พบว่า ประการแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนบุคคลผู้รับผิดชอบหลัก ประการที่สอง เป็นปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประการที่สาม คือโรงเรียนขนาดเล็กที่เรียกว่าโรงเรียนรอยุบ หรือเป็นโรงเรียนขนาดกลางค่อนข้างมาทางขนาดเล็ก โรงเรียนเหล่านี้ประสบกับปัญหาภายในเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า (Input) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดสรรงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ทางการศึกษา และครู ปัญหาภายในสถานศึกษาตามที่กล่าว จึงทำให้ครูมุ่งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าในแต่ละวันมากกว่าที่จะเป็นการดำเนินงานตามรูปแบบในทุกขั้นตอน

ปัจจัยที่เอื้อหนุนต่อความสำเร็จในการใช้รูปแบบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งที่เป็นผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษาเป้าหมาย 2) ความรับผิดชอบในการปฏิบัติ

หน้าที่ของครู 3) ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของครู ความร่วมมือของชุมชนและผู้ปกครอง และ 4) ความช่วยเหลือจากโรงเรียนเครือข่าย แสดงดังภาพ 2

ภาพ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินงานของรูปแบบบูรณาการความร่วมมือ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

อภิปรายผล

1. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาฯ โดยการถอดบทเรียนที่เป็นผลมาจากการดำเนินงานในโครงการบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือของ สพฐ. และผลจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นหลักการและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบที่ได้ ประกอบด้วย แนวคิด การบูรณาการความร่วมมือ การบริหารจัดการโดยยึดวัตถุประสงค์ การเสริมพลังอำนาจ ความรับผิดชอบและความพร้อมรับการตรวจสอบ การจัดการสารสนเทศ และการประกันคุณภาพการศึกษานั้น เป็นเพราะในการดำเนินงานจริงตามโครงการบูรณาการหลักสำคัญที่คณะทำงานต้องนำไปใช้คือ หลักการประสานความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรผู้รับผิดชอบทุกฝ่ายที่

เกี่ยวกับการดำเนินงานทางการศึกษา ทั้งนี้ การดำเนินงานเรื่องนี้เป็นงานดำเนินการโดยยึดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ โดยที่การดำเนินงานเป็นส่วนหนึ่งหรือผลสืบเนื่องของการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของงานประกันคุณภาพการศึกษา และผลของการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาโดย สมศ. นี้ ก็จำเป็นต้องได้รับการเผยแพร่และตรวจสอบจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย อันเป็นไปตามหลักของความรับผิดชอบและพร้อมรับการตรวจสอบ ซึ่งทั้งเรื่องของการจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก การเผยแพร่ผลการประเมิน และการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนายกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา จึงต้องใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการจัดการสารสนเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และท้ายที่สุดแล้ว การดำเนินงานลดความเหลื่อมล้ำหรือยกระดับด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาหรือของสถานศึกษาเองนั้นจะยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อผู้รับผิดชอบโดยตรงและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเรื่องนี้สามารถที่จะมีความรู้ความเข้าใจตระหนักเห็นความสำคัญจำเป็นที่จะต้องดำเนินการและสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง อันเป็นไปตามหลักของการเสริมพลังอำนาจนั่นเอง ด้วยเหตุนี้เอง ผลจากการดำเนินงานตามโครงการบูรณาการความร่วมมือที่ได้จากการถอดบทเรียนกับการสังเคราะห์ดึงเอาหลักการและแนวคิดสำคัญ จากเอกสารที่จะนำมาใช้สร้างรูปแบบจึงมีความสอดคล้องกันเป็นอย่างมาก และยังได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของบุคคลต่างๆ ในการทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักการและแนวคิดดังกล่าวในการทำงานใดๆ จะทำให้งานนั้นสำเร็จบรรลุเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายได้ ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Suwanta (2013, pp. 241-261) ที่พบว่าครูบรรณารักษ์มีความต้องการทำงานแบบสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุดด้วยกันเป็นอย่างมากหรืองานวิจัยของ U-thum (2014, pp. 183-192) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการโรงเรียน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความประสงค์ที่จะสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ Sornpukdee, et al. (2016, pp. 99-113) ที่พบว่า เครือข่ายความร่วมมือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้เป้าหมายประสบผลสำเร็จ เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ในขณะที่งานวิจัยของ Yansutee (2008) ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการโดยใช้วิธีการเสริมพลังอำนาจ ซึ่งพบว่า แนวทางที่พัฒนาขึ้นได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก ดังนั้นผลจากงานวิจัยส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับหลักการแนวคิดข้างต้นจึงชี้ให้เห็นว่า หลักการแนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญจำเป็นต่อการนำมาเป็นหลักการแนวคิดพื้นฐานสำหรับรูปแบบบูรณาการความร่วมมือ

2. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาฯ ที่พบว่า ในองค์ประกอบขั้นตอนการดำเนินงานที่มี 9 ขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 การแต่งตั้งคณะทำงานเครือข่ายความร่วมมือ จนถึงขั้นตอนที่ 9 คือ การสรุปรายงานและเผยแพร่ เมื่อนำรูปแบบไปทดลองใช้กับเขตพื้นที่การศึกษาเป้าหมายนั้นได้รับความคิดเห็นจากคณะทำงานเครือข่ายว่า เป็นงานที่ทางคณะทำงานได้เคยทำและบางขั้นตอนก็ทำอยู่แล้ว ไม่มีความแตกต่างจากโครงการบูรณาการความร่วมมือ แต่รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ ก่อให้เกิดความ

เข้าใจอย่างชัดเจนในภาพรวมของเป้าหมาย วิธีดำเนินงาน และผลที่ต้องการได้จากการดำเนินงานตามรูปแบบสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้มาจากการถอดบทเรียนการดำเนินโครงการบูรณาการความร่วมมือที่คณะทำงานในโครงการดังกล่าว ร่วมกันวิเคราะห์นำเสนอรวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์ปรับแก้รูปแบบตามที่ผู้วิจัยได้เขียนไว้ให้เห็นในวิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบ ดังนั้นในรูปแบบขั้นตอนการดำเนินงานจึงได้มาจากขั้นตอนการดำเนินโครงการที่ได้รับการปรับแก้เป็นเพียงบางส่วน ส่วนผลวิจัยที่พบว่ารูปแบบและคู่มือทำให้ผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะคณะทำงานเครือข่ายระดับเขตพื้นที่การศึกษาเกิดความเข้าใจในภาพรวมได้อย่างชัดเจน อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบในลักษณะที่เป็นแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบ การนำเสนอรูปแบบตามลักษณะนี้เป็นการพยายามทำให้สิ่งที่เป็นามธรรมแสดงออกเป็นรูปธรรม เพื่อถ่ายทอดความเข้าใจนั่นเอง

3. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาฯ นั้น ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและข้อจำกัดที่ทำให้การดำเนินงานตามรูปแบบมีความชะงักงันคือ การปรับเปลี่ยนโยกย้ายผู้รับผิดชอบหลักตามโครงสร้างการบริหารงานทางการศึกษาระดับภูมิภาคนั้น เป็นเพราะว่าเมื่อมีการโยกย้ายปรับเปลี่ยนบุคคลเก่าออกไปและรับบุคคลใหม่เข้ามาทำหน้าที่แทนนั้น อาจขาดการส่งมอบอธิบายงานระหว่างบุคคลเก่าที่มีต่อบุคคลใหม่ และบุคคลใหม่ที่เข้ามารับผิดชอบก็อยู่ในช่วงของการปรับตัวเรียนรู้งานใหม่ นอกจากนั้นทัศนคติในการทำงานนี้ซึ่งต้องเกี่ยวกับกับการประสานงานคนหมู่มาก อาจเป็นสิ่งที่บุคคลใหม่ไม่ชอบหรือไม่ค่อยเคยจึงทำให้เกิดความละเลยที่จะสานต่องานเก่า ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงปัญหาข้อจำกัดเกี่ยวกับการขาดแคลนบุคลากรอัตรากำลังศึกษานิเทศก์ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา จึงทำให้ศึกษานิเทศก์ที่มีอยู่ต้องรับผิดชอบภาระงานหลายงาน ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ศึกษานิเทศก์ที่มีอยู่มุ่งให้ความสนใจปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายเฉพาะหน้าเป็นคราวๆ ไป เหตุการณ์ทำนองนี้เป็นสิ่งที่รับรู้ตามปกติของการปรับเปลี่ยนองค์กรและบุคลากรในองค์กรนั้นๆ

4. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 การประเมินภาพสรุปผลการใช้รูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาฯ พบว่า ปัจจัยสำคัญยิ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จต่อการดำเนินงานของรูปแบบคือ ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษา ผลวิจัยดังกล่าวนี้ช่วยยืนยันแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารองค์กรและภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา เช่นเดียวกันกับงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำรวมทั้งงานเขียนที่ปรากฏในตำรา เอกสารทางวิชาการที่ว่าด้วยบทบาทของภาวะผู้นำที่มีต่อองค์กร ซึ่งล้วนแต่ชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่าไม่มีองค์กรใดที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารงานโดยไม่มีผู้นำองค์กร (หรือผู้บริหารองค์กร) ที่ไม่มีภาวะผู้นำ เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะภาวะผู้นำของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาหรือของผู้อำนวยการสถานศึกษา (ผู้อำนวยการโรงเรียน) ในด้านต่างๆ อาทิ ด้านความสามารถในการโน้มน้าวสร้างแรงร่วมใจในการทำงานร่วมกันของคณะทำงาน ด้านการเป็นที่พึ่งชี้แนะชี้ทางวิชาการหรือการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานให้แก่ผู้ร่วมงาน หรือด้านความเอาใจใส่จริงจังต่อการกำกับติดตามการดำเนินงาน และการระดมสรรพกำลัง ทรัพยากรในการทำงานเหล่านี้ ล้วนแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งใน

การทำงานร่วมกับคนหมู่มากเป็นคณะ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่มีภาวะผู้นำสูงย่อมทำให้คณะทำงานมีการยอมรับพร้อมที่จะเป็นผู้ตามในการทำงานตามรูปแบบให้ประสบผลสำเร็จ ชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดของ Auhua and Lussier (2010) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่จะผลักดันให้บุคลากรในโรงเรียนให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ดังที่งานวิจัยของ Kedcham (2010); Chalapirom (2010); Intarasopa (2011); Jansopa (2015); Suktouryat, et al. (2016, pp. 10-21) ซึ่งล้วนแต่ชี้ไปในทางเดียวกันว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งต่อโรงเรียนที่จะทำให้มีประสิทธิผลทางด้านคุณภาพการศึกษา และภาวะผู้นำของผู้บริหารถ้าไม่เพียงพอจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาให้เพิ่มขึ้น

5. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เช่นเดียวกันนั้น ได้ข้อค้นพบจากผลการวิจัยว่า การได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากชุมชนก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สาเหตุที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าสถานศึกษาหรือโรงเรียนเป้าหมายสำหรับการดำเนินงานยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษานั้น มักเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและ/หรือโรงเรียนขนาดกลางที่ค่อนข้างมาทางโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งโรงเรียนประเภทนี้มักเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกเขตเมืองหรือชานเมือง และเป็นโรงเรียนที่ขาดความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า (บุคลากรครู งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา) สำหรับนำมาใช้จัดการเรียนการสอน ดังนั้นการได้รับการสนับสนุนให้ความร่วมมือช่วยเหลือจากชุมชนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านกำลังทรัพย์ หรือกำลังแรงงานก็จะทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้สะดวกขึ้น ทั้งนี้ สาเหตุที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้การสนับสนุนโรงเรียนนั้น ก็อาจเป็นด้วยสาเหตุต่างๆ อาทิ ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน โน้มน้าว ชี้แนะให้ชุมชนตระหนักในความสำคัญของโรงเรียนที่มีต่อบุตรหลานของชุมชน และสร้างความรู้สึกรักการเป็นเจ้าของโรงเรียนให้แก่สอดคล้องกับแนวคิดของ Niekerk and Niekerk (2006, pp. 84-99) ที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และชุมชนจะช่วยให้การบริหารจัดการสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ ซึ่งเป็นไปตามที่งานวิจัยของ Boonyamanee (2003) พบว่า ความสัมพันธ์ของชุมชนนั้นมีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 การเข้าร่วมเป็นคณะทำงานเครือข่ายที่มีการแต่งตั้งบุคคลจากคำสั่งของ สพฐ. ให้เข้ามาร่วมทำงานกับบุคคลของเขตพื้นที่การศึกษาที่พบว่าช่วยทำให้เขตพื้นที่การศึกษาและผู้รับผิดชอบการดำเนินงานมีความตื่นตัวและเข้าใจภาพรวมของการทำงานตามรูปแบบได้ดีขึ้นนั้น ทาง สพฐ. ควรมีความต่อเนื่องในการคัดสรรแต่งตั้งบุคคลให้ดำเนินงานในเรื่องนี้ต่อ พร้อมทั้งให้มีการจัดทำรายงานประเมินผลการทำงานเป็นระยะๆ ตามภาคการศึกษาและสิ้นปีการศึกษา

1.2 การจัดสรรงบประมาณจาก สพฐ. สำหรับการดำเนินงานลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานลงมายังเขตพื้นที่การศึกษาที่พบว่ามีความล่าช้า นั้น ทาง สพฐ. ควรมีหลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณ ดังนี้

1) ใช้ผลการประเมินการทำงานของเขตพื้นที่การศึกษาเป็นเกณฑ์จัดลำดับความสำคัญ ก่อนหลังในการจัดสรรงบประมาณ

2) กำหนดวงเงินงบประมาณที่จะให้การสนับสนุนอย่างชัดเจน โดยพิจารณาจากจำนวนสถานศึกษาเป้าหมายที่มีอยู่และความยากลำบากในการทำงานของคณะทำงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษา (เช่น เป็นสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกล เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก และความขาดแคลนด้านทรัพยากรการทำงานของสถานศึกษา)

3) จัดสรรงบประมาณแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยจัดสรรลงไปสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป้าหมาย และสถานศึกษาเป้าหมายโดยตรง ทั้งนี้อาจจัดสรรโดยใช้อัตราส่วน ไม่จำเป็นต้องจัดสรรเท่ากันในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ทั้งนี้การจัดสรรงบประมาณในเรื่องนี้ควรให้ความสำคัญตั้งงบประมาณจัดสรรอย่างต่อเนื่อง และใช้โปรไฟล์เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษา และสถานศึกษาที่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาที่เป็นปัจจุบันเป็นหลักเกณฑ์การจัดสรรด้วยเช่นกัน

1.3 สพฐ. ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานลดความเหลื่อมล้ำหรือยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป้าหมายให้สาธารณชนรับรู้ โดยอาศัยช่องทางสื่อสารสังคมอย่างหลากหลายหรืออาจจัดให้มีเวทีประชุมนำเสนอผลการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษาและหรือสถานศึกษาในลักษณะการบอกเล่าความสำเร็จของการดำเนินงาน

1.4 สพฐ. อาจมีการจัดกลุ่มคนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานเกี่ยวกับเรื่องการประเมิน กำกับติดตามและใช้ผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่มีความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยตรง ซึ่งอาจจัดไว้ในโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการที่มีอยู่ และ/หรือจัดเป็นหน่วยงานใหม่ ทั้งนี้อาจพิจารณาความชัดเจนของภาระงาน (Job Description) ระหว่างงานใหม่และงานเดิมที่มีอยู่

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับเขตพื้นที่การศึกษา

2.1 ในกรณีที่มีการโยกย้ายปรับเปลี่ยนตัวบุคคลหลัก ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานของรูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดส่งมอบภาระงานจากผู้รับผิดชอบคนเดิมไปสู่คนใหม่ โดยให้คนใหม่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของรูปแบบเพื่อที่จะได้รับช่วงต่อในการทำงานได้ทันทีโดยมิทำให้งานขาดความต่อเนื่อง

2.2 การกำกับ ติดตาม ประเมินผล และนิเทศสถานศึกษาเป้าหมายมีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้การดำเนินงานยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ ดังนั้นเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องจัดชุดคณะทำงานเพื่อการนี้โดยเฉพาะ ทั้งที่เป็นชุดคณะทำงานเล็กๆ ที่มีความคล่องตัวเข้าไปให้

การนิเทศพื้นที่ตามที่สถานศึกษามีความต้องการได้รับคำแนะนำช่วยเหลือ รวมทั้งการเข้าไปกำกับ ติดตาม และ ประเมิน สะท้อนผลการกำกับติดตามที่กระทำโดยคณะทำงานเครือข่ายให้กับสถานศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ล่วงหน้า หรือจัดทำเป็นปฏิทินการตรวจเยี่ยมให้สถานศึกษารับรู้รับทราบไว้ก่อน

2.3 ด้วยความสำคัญของการนิเทศที่จะทำให้การดำเนินงานยกระดับคุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษาประสบผลสำเร็จดังที่กล่าวดั่งนั้น ศักขานิเทศก์ควรมีการหาแนวทางหรือกิจกรรมสำหรับการนิเทศติด ตามที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและเขตพื้นที่นั้น

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา

3.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน แสวงหาความร่วมมือจากชุมชนให้เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา หรือกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ในขณะเดียวกันทั้งผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูก็จำเป็นต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

3.2 ผู้อำนวยการสถานศึกษา จักต้องให้ความสำคัญกับการกำกับติดตามการดำเนินงานของครู และบุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียน ในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียน รวมทั้งพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการหรือเป็นที่พึ่งทางวิชาการให้แก่ครู

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

4.1 สพฐ. ควรจัดให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับสถานศึกษาที่มี ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเป็นการเฉพาะกรณีเฉพาะเรื่อง เช่น ปัญหาคุณภาพการศึกษาตาม กลุ่มสาระที่มีคะแนน O-NET ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ หรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ตามชายแดนเสี่ยงภัยและบน เขตที่สูง

4.2 เขตพื้นที่การศึกษาและศึกษานิเทศก์ ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการนิเทศสถานศึกษา ที่มีปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา หรือวิจัยและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสนับสนุนการเพิ่ม ประสิทธิภาพทางการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

4.3 ผู้อำนวยการสถานศึกษาควรดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาของโรงเรียนของตน โดยจัดทำเป็นโครงการวิจัยทั้งโรงเรียน และให้ครูทำเป็น งานวิจัยอย่างเฉพาะกลุ่มสาระหรือชั้นเรียนที่ตนรับผิดชอบ โดยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดการวิจัยและพัฒนาจาก งานวิจัยนี้ แล้วนำผลที่ได้มาจัดทำเป็นรายงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

References

- Auhua, C. F., & Lussier, R. N. (2010). *Effective leadership*. Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Boonyamanee, T. (2003). *Idea roles, perceived roles and actual roles of fundamental education school* (Doctoral dissertation). Phitsanulok: Naresuan University. [in Thai]
- Chalapirom, B. (2010). *An analysis of factors affecting the effectiveness of the demonstration schools* (Doctoral dissertation). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Cheng, Y. C., & Tam, W. M. (1997). Multi-models of quality in education. *Quality Assurance in Education*, 5(1), 22-31.
- Institute of Educational Testing Service. (2013). *The results of the third round of external quality assessment (Year 2011-2015) of the education commission of basic education*. Bangkok: Prikwarn Graphic. [in Thai]
- Intarasopa, W. (2011). *Development of instructional leadership competencies of small-sized school administrators* (Doctoral dissertation). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Jansopa, N. (2015). A synthesis of research about instructional leadership. *An Online Journal of Education*, 11(2), 305-319. [in Thai]
- Kedcham, A. (2010). *Improving the efficiency of basic education provision: A three-stage data envelopment analysis and cross-case comparison* (Doctoral dissertation). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Niekerk, E. J. Van., & Niekerk, P. P. du Van. (2006). Strategic management in South Africa education: The leadership dimension. *Africa Education Review*, 3(June), 84-99.
- Sornpukdee, B., Chatruracheewin, C., & Chaemchoy, S. (2016). Model of a collaboration network for the development of educational management of municipal schools. *Journal of Education Naresuan University*, 18(4), 99-113. [in Thai]
- Srisatidnarakul, B. (2000). *Development of composite indicators of educational management quality for the Master of Nursing Science Curriculum* (Doctoral dissertation). Bangkok: Srinakharinwirot University. [in Thai]
- Suwanta, D. (2013). Model of academic services providing and network developing for school libraries in Chanthaburi Province. *Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*, 22(39), 241-261. [in Thai]

Suktouryat, W., Meejang, S., Jansila, V., Chatruprachewin, C. (2016). A model for development an administrator's instructional leadership of the next decade in the schools under Secondary Education Service Area Office. *Journal of Education Naresuan University*, 18(1), 10-21. [in Thai]

U-thum, S. (2014). The conducting of academic collaborative network in Secondary Schools under Secondary Education Service Area Office 32. *Journal of graduate studies, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage*, 8(2), 183-192. [in Thai]

Yansutee, S. (2008). *Development of participatory approaches in academic affairs of the basic education commission under the Office of Nakhon Nayok Educational Service Area* (Master thesis). Phranakhon Si Ayutthaya: Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. [in Thai]